

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

філологічний факультет

Кафедра зарубіжної літератури, теорії літератури та слов'янської філології

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Теорія літератури

обов'язкова

Освітньо-професійна програма Українська мова та література

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Розробники: доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури, та теорії літератури **Ольга В'ячеславівна Червінська**

Профайл викладача (-ів) http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=286

Контактний тел. 0992546972

E-mail: o.chervinska@chnu.edu.ua; r.dzyk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=759>
<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1525>

Консультації за попередньою домовленістю

1. Анотація дисципліни.

Дисципліна «Теорія літератури» призначена для підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою «Українська мова та література» спеціальності «Філологія (українська мова та література)». Вивчення цієї дисципліни є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки дозволяє оволодіти методологічно аргументованим корпусом різноманітних аспектів теорії літератури, сприяє розумінню суті літератури, її специфіки та функцій. Теорія літератури формує навички компетентного погляду на літературний процес, дає знання методів і прийомів структурного, цілісного та рецептивного аналізу літературних творів різних родів і жанрів. Дисципліна сприяє повноцінній реалізації як літературної, так і мовної складової освітньо-професійної програми.

2. Мета навчальної дисципліни.

Оволодіти методологічно аргументованим корпусом різноманітних аспектів теорії літератури, зрозуміти суть літератури як одного з видів мистецтва, а також її специфіку та функцію. Сформувати навички компетентного погляду на літературний процес, отримати знання методів і прийомів структурного, цілісного та рецептивного аналізу літературних творів різних родів і жанрів, написаних у різноманітних суспільно-історичних умовах.

3. Завдання:

- знати особливості та функції літератури як виду мистецтва;
- розуміти функції теорії літератури та її зв'язок з іншими дисциплінами;
- орієнтуватися в основних етапах та напрямках розвитку літературознавства як науки;
- розуміти ключові поняття, категорії та методи сучасного літературознавства;
- усвідомлювати закономірності розвитку літературного процесу;
- вміти охарактеризувати основні етапи у формуванні теорії літератури як науки;
- розкривати природу художньої літератури як мистецтва слова;
- висвітлювати основні закономірності розвитку літературного процесу;
- аналізувати художній твір з урахуванням досягнень сучасного літературознавства;
- використовувати сучасний понятійний та категоріальний апарат у ході літературознавчого аналізу.

Обов'язкова дисципліна «Теорія літератури» забезпечує досягнення таких загальних компетентностей (ЗК) та фахових компетенцій (ФК) з освітньо-професійної програми «Українська мова та література» за спеціальністю 035 Філологія, другого рівня вищої освіти:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

ЗК-7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-12 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК-2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства;

ФК-3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки;

ФК-11 Здатність оцінювати творчість окремого автора та визначати роль і вплив на його творчість культурного середовища та суспільних процесів.

4. Пререквізити. «Історія зарубіжної літератури», «Філософія», «Історія», «Культурологія», «Психологія», «Вступ до літературознавства».

5. Результати навчання.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

ПР-8 Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства;

ПР-9 Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації;

ПР-10 Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації);

ПР-11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних;

ПР-15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	4	120	30	15			75		екзамен
Заочна	1	2	4	120	8	4			108		екзамен

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Сутність науки про літературу. Специфіка літератури як виду мистецтва.											
Тема 1. Сутність науки про літературу	10	3	1			6	10					10
Тема 2. Динаміка розвитку науки про літературу	10	3	1			6	10	1				9
Тема 3. Онтологія мистецтва. Специфіка літератури як виду мистецтва	10	3	1			6	10	1				9
Тема 4. Зміст і форма як літературознавчі категорії. Загальна характеристика елементів змісту та внутрішньої форми твору	11	3	2			6	11	1	1			9

Тема 5. Зовнішня форма твору. Художнє мовлення. Основні системи віршування	9	2	1			6	11	1	1			9
Разом за ЗМ1	50	15	5			30	50	4	2			44
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Цілісність літературного твору. Літературна генологія. Літературний процес.											
Тема 6. Проблеми літературної генології. Епос. Лірика. Драма.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 7. Специфіка літератури як жанрово-родової системи. Різноманіття концептів жанру в сучасній теорії	8	2	1			5	8					8
Тема 8. Звукова сфера художньої мови	7	1	1			6	7					7
Тема 9. Категорія „троп” та її основні літературні різновиди	8	2	1			6	8	1				7
Тема 10. Риторичні та стилістичні фігури словесного тексту	8	2	1			5	8	1				7
Тема 11. Цілісність літературного твору. Сучасні методи інтерпретації тексту	9	2	1			6	9	1				8
Тема 12. Літературний процес як становлення, деформація та зміна стильових напрямів	10	2	2			5	10		1			9
Тема 13. Автор – читач та їхня присутність у	9	2	1			6	9					9

художньому творі. Мистецтво й гра												
Разом за ЗМ 2	70	15	10			45	70	4	2			64
Усього годин	120	30	15			75	120	8	4			108

3.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	Години
1	Літературознавство в контексті наук гуманітарного циклу	1
2	Основні напрями літературознавства у ХХ ст.	1
3	Місце художньої словесності в ряді мистецтв	1
4	Гармонійна єдність форми й змісту в літературному тексті як умова його художньої цінності	1
5	Мова й мовлення. Ритмічна природа мовлення як критерій диференціації мовленнєвих типів художнього тексту. Системи віршування	1,5
6	Поділ літератури на три роди (історія питання). Інтерпретація категорії роду сучасною літературознавчою практикою	1,5
7	Різноманіття концептів жанру в сучасній теорії	1
8	Звукова організація художньої мови	1
9	Поняття автології та тропу. Естетичне значення тропів. Принципи утворення різноманітних форм літературного тропу	1,5
10	Синтаксична сфера художньої мови. Проблема співвідношення тропів і фігур	1
11	Рецептивна естетика. Реципієнт як об'єкт та суб'єкт сприйняття	1
12	Літературний процес як внутрішньо закономірний, безперервний, складний, суперечливий літературний розвиток, його зумовленість культурно-історичним життям певної епохи. Основні літературні напрями. Метод. Напрям. Стил	1,5
13	Гра як спосіб буття твору мистецтва	1
	Всього	15

3.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми
1	Укладання літературознавчого міні-словика
2	Підготовка рефератів і есе до теми
3	Ведення читацьких щоденників (фіксація прочитаних філософських і теоретико-літературних праць)
4	Аналіз 2-3 художніх зразків різної жанрово-родової природи

3.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми	Години
---	------------	--------

1	Допоміжні літературознавчі дисципліни: текстологія, палеографія, бібліографія, археографія, архівознавство, історіографія, музеєзнавство, видавнича техніка	5
2	Антична поетика. Теоретичні погляди та ідеї середніх віків та Відродження. Літературознавчі концепти XVII-XVIII ст. Наукові школи XIX ст.: міфологічна, біографічна, філологічна, культурно-історична, компаративістична, еволюційна, психологічна, духовно-історична. Наукова концепція О. Потебні	6
3	Форми та природа людського пізнання: міф, релігія, філософія, мистецтво, наука. Онтологічний сенс художньої творчості	5
4	Сюжетно-композиційний рівень. Типологія сюжетів, транзитивні сюжети та образи. Сюжет, фабула, композиція, архітектоніка (сутність термінів). Просторово-часовий рівень. Поняття хронотопу (М. Бахтін). Рівень системи образів	6
5	Різні тлумачення терміна „вірш”. Поняття прози. Ритмічна природа прози	6
6	Поділ літератури на три роди за концептом мімезису в „Поетиці” Аристотеля. Естетично-гномологічні позиції Фоми Аквінського („Сума теології”), Н. Буало („Поетичне мистецтво”), Г. Е. Лессінга („Лаокоон, або Межі живопису й поезії”). Філософське обґрунтування „тріади” у Г. Гегеля як критерій справедливості гномологічного концепту Аристотеля	6
7	Жанр як „пам’ять мистецтва” (М.Бахтін). Жанрова „спіраль” (Н.Копистянська). „Жанровий метаморфізм” (О.Червінська).	6
8	Фоніка. Класифікація рим. Строфіка. Поняття строфи. Види строф. Тверді строфічні форми	6
9	Значення античної риторики для виокремлення та систематизації різновидів тропової модифікації словесного тексту	5
10	Фігура як елемент риторики в художньому мовленні	5
11	Основні форми та тенденції „спілкування” з художнім текстом. Герменевтика. Структуралізм. Рецептивна естетика	5
12	Традиції і новаторство. Національна специфіка літератури. Міжнародні літературні зв’язки. Постійна взаємодія літератур, літературні впливи, запозичення, аналогії і типологічні збіги	6
13	Гра в естетичній системі І.Канта. Шіллер про красу як об’єкт ігрової сполуки. Гра як явище культури в тлумаченні Й.Гейзінги	6
	Всього	74

4. Система контролю та оцінювання

4.1. Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, творча робота) відповідь студента.

Під час навчання проводиться написання модульних контрольних робіт. Наприкінці курсу – іспит у письмовому (он-лайн навчання) чи усному вигляді.

Підсумковий контроль у формі іспиту передбачає одержання студентом максимум 40 балів за екзаменаційну роботу.

4.2. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- студентські презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

4.3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни впродовж семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає за поточні види контролю і 40 балів під час підсумкового виду контролю (іспиту).

Кількість балів за модуль дорівнює сумі балів, отриманих за виконання модульної контрольної роботи. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30 балів; за 2 модуль – 30 балів.

4.4. Критерії оцінювання відповіді на іспиті

Іспит передбачає відповідь на три запитання, зазначених у екзаменаційному білеті та оцінку за аналіз поетичного тексту.

30-40 балів: студент має глибокі, міцні та систематичні знання всіх положень теорії; переконливо показує вміння аналізувати поетичний текст; виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення, мовно-стилістичну досконалість, креативність.

20-30 балів: в цілому дає вичерпну відповідь на запитання, але мають місце окремі недоліки не принципового характеру; наявні деякі неточності в аналізі віршу, мовно-стилістичні огріхи, подекуди відповіді бракує аналітичного характеру.

10-20 балів: студент демонструє достатню обізнаність з матеріалом, однак суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Відповідь містить змістовні та логічні помилки, основні положення обґрунтовані непереконливо.

0-10 балів: відповідь нерозкрита, аналіз твору виконаний поверхнево, студент демонструє дезорієнтацію у термінології, недбале мовно-стилістичне оформлення.

4.5. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

4.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)													К-сть балів (екзамен)	Сумарна к-сть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	40	100

6	6	6	6	6	4	4	3	4	4	4	4	3		
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--

T1, T2 ... T13 – теми змістових модулів.

4.7. Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті.

Згідно з «Положенням про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №10 від 28 жовтня 2019 року)» у випадку, коли студент/ка пройшов/-ла курс неформальної освіти (тренінги; семінари / вебінари, освітні й практичні курси, літні / зимові школи, в тому числі он-лайн), тематика якого збігається з темою (темами) курсу «Теорія літератури», і має відповідний сертифікат, він/вона може представити результати засвоєних знань у вигляді презентації-доповіді. У разі успішної демонстрації, що доводить поглиблення і розширення теми / тем курсу, студент/ка може отримати від 1 до 4 балів, які будуть додані до оцінки відповідного модульного контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова (основна)

1. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів : Літопис, 2001. 832 с.
2. Білоус П. В. Теорія літератури : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 325 с.
3. Галич О. А. Теорія літератури : підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / наук. ред. О. А. Галич. Вид. 4-те, стер. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
4. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми : ст. та есеї. Київ : Грані-Т, 2013. 546 с.
5. Іванишин В. П. Теорія літератури : курс лекцій : навч.-метод. посіб. Дрогобич, 2010. 471 с.
6. Червінська О. В. Аргументи форми : монографія / О. В. Червінська. Чернівці : Рута, 2015. 383 с.

5.2. Допоміжна

1. Арістотель. Поетика : [трактат] / пер. з старогрец. Б. Тена ; передм. та примітки Й. Кобова. Харків : Фоліо, 2018. 153 с.
2. Бахтін М. М.: зб. наук. праць / ред. Ю. Г. Медюк. 2.вид., стереотип. Київ : Гнозис, 1999. 216 с.
3. Ільницький М. М., Будний В. В. Порівняльне літературознавство : навчальний посібник : у 2 ч. Львів, 2007.
4. Крістева Ю. Самі собі чужі / Пер. з фр. Зої Борисюк. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 264 с.
5. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / пер. В. Гуменюк. Сімферополь : Таврія, 2005. 408 с.
6. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури. Харків : Акта, 2007. 426 с.
7. Папуша І. Modus ponens. Нариси з наратології. Тернопіль : Крок, 2013. 257 с.
8. Платон. Апологія Сократа . Діалоги / пер. з давньогрец. Й. Кобіва, Ю. Мушака ; прим. Та покажч. імен Й. Кобів. Харків, 2017. 407 с.
9. Платон. Бенкет / пер. з давньогрец. і комент. Уляна Головач ; вступ. ст. Джованні Реале ; наук. ред. Р. Паранько. Вид. 2-ге, випр. Львів : 2018. 213 с.

10. Сучасне літературознавство та прикладна лінгвістика: американські та британські студії : матеріали I Міжнар. симп., 17-19 квіт. 2013 р. : у 2 т. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак; Нац. авіац. ун-т, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Від. преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Київ, 2013. 258 с.

11. Теорія літератури: концепції, інтерпретації : наук. зб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філології, Каф. теорії л-ри, компаративістики і літ. творчості / ред. кол.: Л. В. Грицик (голова) та ін. ; ред.-упоряд. Гнатюк М. М. Київ, 2012. 308 с.

12. Українська версифікація: питання історії та теорії : зб. пр. Всеукр. наук. конф., присвяч. ювілеєві д-ра філол. наук, проф. Наталії Василівни Костенко / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича / упоряд. Б. І. Бунчук, Р. В. Пазюк. Чернівці, 2017. 254 с.

13. Фройд З. Тотем і табу / пер. з нім. та передм. В. Б. Чайковського. Харків, 2019. 265 с.

14. Червінська О. В. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту : теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури. Чернівці, 2009. 284 с.

15. Юнг К. Г. AION. Нариси щодо символіки самості / з нім. пер. Катерина Котюк; наук. ред. укр. вид. Олег Фешовець. 2-ге вид. Львів, 2019. 431 с.

6. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. <http://chtyvo.org.ua>
3. www.ae-lib.org.ua
4. www.academia.edu
5. <http://diasporiana.org.ua>
6. <http://poetyka.uazone.net/translat.html>
7. <http://www.ukrcenter.com>
8. <http://www.ilnan.gov.ua/index.php/uk/publikatsii>